

Komunikacija u dječjem vrtiću

Šimić, Nikolina

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:853544>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-25**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Nikolina Šimić

KOMUNIKACIJA U DJEČJEM VRTIĆU

Završni rad

Petrinja, rujan 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Nikolina Šimić

KOMUNIKACIJA U DJEČJEM VRTIĆU

Završni rad

Mentor rada:

doc.dr.sc. Irena Klasnić

Petrinja, rujan 2020.

SADRŽAJ

UVOD	2
1 KOMUNIKACIJA.....	3
1.1 Što je komunikacija?	3
1.2 Vrste komunikacije	5
1.3 Preduvjeti uspješne komunikacije	6
1.4 Interpersonalna i intrapersonalna komunikacija.....	7
2 KOMUNIKACIJA U DJEČJEM VRTIĆU	9
2.1 Međusobna interakcija djece	11
2.2 Komunikacija odgojitelja i djece	13
2.3 Uloga roditelja u predškolskom obrazovanju	14
3 KOMUNIKACIJSKI IZAZOVI I PROSTOR ZA UNAPRJEĐENJE U PREDŠKOLSKOM OBRAZOVANJU	17
3.1 Kako pravilno komunicirati s djecom predškolske dobi?	17
3.2 Važnost obiteljskog odgoja u komunikaciji djece predškolske dobi.....	19
3.3 Pravilan odnos u komunikaciji prema djeci predškolske dobi	19
3.4 Diferencijalna analiza pristupa komunikaciji	21
4 ZAKLJUČAK.....	22
LITERATURA.....	23
Izjava o izvornosti završnog rada.....	26

SAŽETAK

Temelj komunikacije u predškolskoj dobi čine svi sudionici s kojima je dijete u interakciji. Pravilan način komuniciranja s djetetom obaveza je kako roditelja tako i odgojitelja koji su izuzetno bitna karika u odgoju i obrazovanju predškolske djece. Uspješna komunikacija predviđa prijenos poruke na način kojim se osigurava da je primatelj jednako upoznat sa njenim značenjem kao i pošiljatelj. Upravo stoga prilagodba komunikacije razvojnem stadiju djece treba biti osnova učinkovite komunikacije. Priprema djeteta za nastavak obrazovanja, ali život općenito, zadaća je svih sudionika u njihovom predškolskom razvoju te je stoga pravilna komunikacija od iznimne važnosti. U periodu predškolskog odgoja i obrazovanja djeci treba pružiti što je više moguće informacija te im omogućiti razvoj svih njihovih potencijala. Svakako je za dijete ključan dio odgoja i obrazovanja obiteljski kontekst i komunikacija s roditeljima. Ne treba zanemariti ni značaj institucijskog predškolskog odgoja i obrazovanja i igre kroz koje djeca mogu naučiti sve što u toj dobi trebaju znati. Djeca razvijaju svoje potencijale na temelju uputa koje im upućuje okolina, počevši od roditelja, odgojitelja i svih ostalih sudionika njihove okoline. Djeca koja polaze vrtić imaju niz prednosti obzirom da su interakciji s vršnjacima, ali i kompetentnim odgojiteljima koji im mogu pružiti optimalnu razinu njege, odgoja i obrazovanja.

Ključne riječi: dijete, komunikacija, odgojitelj, predškolski odgoj i obrazovanje, roditelj

SUMMARY

The basis of communication during early childhood education are all participants with whom the child interacts. The correct way of communicating with the child is the obligation of both parents and preschool teachers, who are an extremely important link in the upbringing and in the education in the early childhood age. Successful communication involves the transmission of a message in a way that ensures that the recipient is as familiar with its meaning as the sender. That is why the adjustment of communication to the children's developmental stage should be the basis of effective communication. Preparing the children for further education, for life in general, is the task of all participants in their preschool development and therefore proper communication is of the greatest importance. In the period of preschool education, children should be provided with as much information as possible to enable them to develop all their potentials. Certainly, the family context and communication with parents is the key part of a child's upbringing and education. The importance of institutional preschool education and play through which children can learn everything they need to know at a certain age is not to be ignored. Children develop their potential based on the instructions given to them by the environment, starting with parents, preschool educators and all other participants in their environment. Children who attend early childhood institutions have several advantages since they interact with their peers, but also with competent preschool educators who can provide them with the optimal level of care, upbringing and education.

Key words: child, communication, early childhood education, parent, preschool educator

UVOD

Pravilna komunikacija u predškolskim ustanovama za odgoj i obrazovanje od ključne je važnosti za razvoj djeteta. Nakon rođenja djeteta, u ustanovama predškolskog odgoja i obrazovanja dijete se po prvi puta odvaja od roditelja. Da bi odgoj i obrazovanje predškolskog djeteta bilo uspješno vođeno, veza roditelj – dijete – odgojitelj mora biti čvrsta i kvalitetna. Najbitnija karika u tom lancu je komunikacija.

Komunikacija roditelja i djeteta od rođenja do predškolske dobi gdje velikim dijelom sudjeluju odgojitelji ključna je za pravilan razvoj te formiranje osobnosti djeteta koje uči kroz promatranje okoline.

Dijete najviše uči promatranjem okoline, upija i imitira komunikaciju koju vidi, odnosno čuje. Djeci su potrebni kvalitetni komunikacijski uzori, krenuvši od obiteljskog doma, tople i poticajne sredine do kompetentnog odgojitelja te onoga što djetetu najviše treba da bi komuniciralo – druga djeca.

Komunikacija kao ljudska potreba znači interakciju s drugim ljudima i s dječjom populacijom. Komunikacija se može poboljšati zadovoljavanjem njihovih potreba, ali ne na štetu drugih radi zadovoljenja svojih potreba.

Odgojitelj je taj, koji u suradnji s roditeljima, dječju komunikaciju mora poticati, usmjeravati, pomno je planirati, ali ostaviti mjesta spontanosti i komunikaciji kroz igru.

Rad se sastoji od tri ključna poglavlja koja daju prikaz komunikacije s predškolskom djecom. Prije svega potrebno je dati teorijski uvid u komunikaciju i vrste komunikacije. Potom se fokus postavlja na komunikaciju u predškolskoj dobi unutar vrtića i naposljetku se pruža uvid u izazove te potencijale za razvoj komunikacije s djecom predškolske dobi.

Cilj ovog rada je pokazati važnost komunikacije u odgojno-obrazovnom procesu tijekom predškolske dobi.

1 KOMUNIKACIJA

Prilikom istraživanja pojma komunikacije, ključno je naglasiti da je korijen u latinskoj riječi *communicatio* što znači priopćenje, informiranje, obavijest, ali i povezanost. Komunikacija dakle označava proces priopćavanja, što znači da se neka informacija obznanjuje ili prima. Poveznica je i s latinskom riječi *communis* koja označava zajedničko. Navedeno pokazuje da ljudi tijekom komunikacije nastoje uspostaviti nešto zajedničko s pojedinačnim partnerom ili skupinom (Zrilić, 2010).

1.1 Što je komunikacija?

Komunikacija je temeljni oblik ponašanja u potrebi za kreiranjem povezanosti i interakcijom s drugima. Ona je razvojna, a ne statična. Od velike je važnosti da se komunikacijom izrečena poruka ne samo primi, nego da se njeno značenje shvati. Komunikacija je živo zbivanje na relaciji svih sudionika, a ne samo prenošenje poruke između pošiljatelja i primatelja (Zrilić, 2010).

Rječnik hrvatskoga jezika definira komunikaciju kao pružanje i primanje informacija, bilo usmeno ili pismeno dok pridjev *komunikativan* označava osobu koja se lako ophodi s ljudima, otvorena je, ekstrovertirana i sklona poticanju i vođenju razgovora. *Komunicirati* pritom znači biti povezan, ophoditi se, uspostavljati, održavati, odnosno vršiti komunikaciju (Anić, 1991).

Komunikacija je kompleksna djelatnost među ljudima. Komunikacijom se smatra proces slanja i primanja poruke s jasno određenim značenjem između dvaju ili više sudionika. Ona se može objasniti kao urođena, osnovna ljudska potreba. O komunikaciji se raspravljalo još 500. godine prije Krista, u obliku retorike. U srednjem vijeku znanstveni razvoj komunikacije se usporio, jer je naglasak bio na vjerskom, odnosno teološkom pristupu. Kasnije, u vremenu humanizma i renesanse, zbog novoga pogleda na svijet, došlo je do razvoja novih znanosti. U drugoj polovici 20.stoljeća osniva se nova znanost- komunikologija (Jukić i Nadrljanski, 2015).

Komunikologija je interdisciplinarna znanost s korijenima u retorici, logici, sociologiji, filozofiji, lingvistici, informatici i neurologiji. Proučavanju ljudske komunikacije može se pristupiti na više načina, znanost je samo jedna od njih. Proučavanjem komunikacije i ljudskoga ponašanja bave se i dramska, scenska, likovna i glazbena umjetnost. Znanstvenici društvenih područja smatraju da ljudsku komunikaciju nije moguće istražiti samo objektivnim metodama. Bez obzira na pristup, u suvremenom društvu je prisutna potreba za što boljom, kvalitetnijom međuljudskom komunikacijom. Osoba koja stalno radi na poboljšanju svojih komunikacijskih vještina može lako otkloniti bilo kakav sukob, nesporazum ili nesuglasicu. Svaki pojedinac bi prema tome trebao biti sposoban održavati i usavršavati svoju komunikacijsku kompetenciju.

Komunikacija nije samo psihološki i pedagoški proces, nego je i složeni socijalni proces u kojem osoba sebe predstavlja društvu. Društvo pojedinca često vrednuje na osnovu onoga kako se on predstavlja svojim komunikacijskim sposobnostima. Zato je bitno kroz cijeli život raditi na unaprjeđenju tih sposobnosti (Lučanin, Despot Lučanin 2010).

Komunikacija je dvosmjernan proces. Osoba šalje poruku, ali istovremeno ju prima od osobe koje sluša. Slušatelj također šalje poruku te ju mijenja, ovisno o načinu na koji je poruku shvatio. Svrha komunikacije nije samo davanje i primanje poruke. Ona stvara mogućnost za rješavanje problema, izlaganje ideja, iznošenje mišljenja, rješavanje nesuglasica, iznošenje stavova i uvjerenja. Postoji niz čimbenika koji utječu na uspješnu komunikaciju. Između pošiljatelja i primatelja poruke bitni čimbenici su dob, spol, kultura te intelektualne mogućnosti. Komunikacija je kontinuirani proces koji podrazumijeva slanje i primanje informacija, verbalnu i neverbalnu komponentu u ophođenju, a osnovni cilj joj je razmijeniti ideje (Tatković, Diković, Tatković, 2016).

Ljudska komunikacija pojavljuje se na javnoj, intrapersonalnoj i interpersonalnoj razini. Intrapersonalna komunikacija uključuje komunikaciju sa samim sobom, dok interpersonalna uključuje komunikaciju između dvoje ili više ljudi, javnost između govornika i veće publike, licem u lice ili preko emitiranja, npr. televizija, radio, Internet (Berko, Wolvin i Curtis, 1993).

1.2 Vrste komunikacije

Osnovna podjela komunikacije je na verbalnu i neverbalnu komunikaciju. Od ova dva ključna oblika, verbalna se komunikacija odnosi na stvarne riječi korištene u razgovoru, a neverbalnom komunikacijom smatra se ono što vidimo. Jači doživljaj primljene poruke je upravo onaj vizualni. Verbalnom komunikacijom bolje ćemo riješiti eventualne nesuglasice uz obavezne kratke i jednostavne poruke. Neverbalnom komunikacijom bolje ćemo izraziti svoje osjećaje i stavove. Za odgojitelja je bitno raspoznati neverbalne znakove kod djece. Neverbalnom komunikacijom odgojitelj može postići bolju povezanost s djetetom i na taj način unaprijediti verbalnu komunikaciju i stvoriti iskreni razgovor između njega i djeteta (Zrilić, 2010).

Nužnost komunikacije tj. nemoguće izbjegavanje komuniciranja među ljudima ističe se kao i svako ponašanje pa se i neverbalni signali smatraju određenom vrstom poruke (Watzlawick, Beavin Bavelas i Jackson, 2011).

U literaturi se navode različiti oblici komunikacije. Autorica Bratanić (1997) navodi sljedeću podjelu:

- komunikacija između dvije osobe (dijadička),
- javna komunikacija,
- komunikacija u maloj grupi,
- organizirana,
- komunikacija masmedijima.

Autori Jukić i Nadrljanski (1995) ističu ovu podjelu komunikacije:

- verbalna komunikacija,
- neverbalna komunikacija,
- interperonalna komunikacija,
- masovna komunikacija,

- aktivno slušanje,
- telekomunikacija,
- računalno posredovana komunikacija.

1.3 Preduvjeti uspješne komunikacije

Mnogo je definicija učinkovitih komunikacija. Učinkovita komunikacija definirana je kao dvosmjerni proces koji zahtijeva napor i vještinu pošiljatelja i primatelja (Lunenburg, 2010).

Adler i Towne (1978) otkrivaju podrijetlo definicije komunikacije. Opisuju je kao mentalne slike unutar osobe koja želi prenijeti te slike drugom u procesu između najmanje dvoje ljudi. Učinkovita komunikacija važan je dio sustava postizanja odgojnih ciljeva. Djelotvorna komunikacija s djecom je bitna kada dolazi do situacije poučavanja i učenja. Uglavnom, odgojitelj je pošiljatelj koji šalje poruke koje uključuju informacije o određenim vještinama koje djeca trebaju učiti.

Praktična definicija za učinkovitu komunikaciju je dijeljenje značenja i razumijevanje između primatelja i pošiljatelja poruke gdje razumijevanje postaje ključni element (Ford, Knight i McDonald-Littleton, 2001). Djelotvorna komunikacija se odvija sa zajedničkim značenjem i razumijevanjem među ljudima, a to su odgojitelji i djeca.

Da bi komunikacija bila uspješna potrebno je imati dobre temelje: samopouzdanje, otvorenost, ljubaznost i toplinu te izbjegavanje stereotipa i predrasuda. Pojedinaac mora imati visoko samopoštovanje i dobro izgrađenu sliku o sebi. Te osobine mu pomažu da lakše uspostavlja komunikaciju, bolje izražava svoje misli i ideje. Ekstrovertne, odnosno otvorene osobe lakše se uključuju u razgovore, potiču na razgovor, rado iznose svoja razmišljanja. Često imaju i veće samopouzdanje od povučenih osoba. Ljubaznost i toplina komunikaciju čine ugodnijom i poželjnijom. Sugovornik koji je pristupačan, otvoren, nasmijan, iskren i spontan komunikaciju čini lakšom i jednostavnijom. U tom slučaju jako je bitna neverbalna komunikacija to jest blagi izraz lica, smiješak, ton glasa i pogled. Bitno je naglasiti kako toplina i ljubaznost u komunikaciji ne isključuju profesionalnost. Za dobru komunikaciju nužno je isključiti bilo kakav oblik stereotipa i predrasuda. Od velike je važnosti djecu učiti i

na vlastitom primjeru pokazivati toleranciju, empatiju i poštovanje. Bitno je isključiti sve vrste diskriminacije i biti otvorenog uma za nove ideje (Tatković, Diković i Tatković, 2016).

Aktivnim slušanjem također možemo unaprijediti komunikaciju. Aktivno slušanje odnosi se na šutnju u svrhu boljeg razumijevanja poruke. Umjesto da se reagira govorom, ponekad je potrebno dijete saslušati, bez upadica. Potrebno je dati do znanja djetetu da nam je blisko te da ga prihvaćamo, poticati ga da se otvori i čak ponoviti svojim riječima ono što nam je dijete reklo, da budemo sigurni da smo razumjeli djetetovu poruku (tehnika zrcala). Aktivno slušanje je za djecu važno, jer im pomaže da sami riješe određene probleme i prepreke. Pomaže mu prepoznati vlastite emocije te se tako dijete lakše nosi s njima. Kada dijete samo slušamo u njemu raste samopoštovanje i važnost. Ono se tada osjeća bitno i postaje otvoreno za dijalog (Laniado, 2006).

1.4 Interpersonalna i intrapersonalna komunikacija

Pojam interpersonalne komunikacije je jedan od najvažnijih načina komuniciranja na svim razinama odgojno-obrazovnog procesa. Interpersonalna komunikacija uključuje odnos između dviju ili više osoba koje šalju poruku o sebi. Odgojno-obrazovni rad u užem smislu zahtjeva da se interpersonalna komunikacija izučava s posebnom pozornosti kako bi se unaprijedio cjelokupni obrazovni sustav. U predškolskom odgoju i obrazovanju poželjno je stvoriti dobre interpersonalne odnose između svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa (Bavčević, 2016). Međuljudska potreba za komunikacijom je stalna te se stoga smatra da interpersonalna komunikacija ovisi o raznim iskustvima stečenim tijekom života. Na taj način utječe se na njenu razinu razvijenosti. Prema istom autoru takvo je iskustvo dominantno i jako tijekom djetinjstva kroz proces predškolskog obrazovanja.

Poboljšanju interpersonalne komunikacije s djecom pomaže kvalitetan stav odgajatelja kao što je gledanje u oči i obraćanje djetetu njegovim imenom. Djeca unapređuju interpersonalnu komunikaciju govorom tijela, gestama i pokretima. Na taj način manja je mogućnost za neshvaćanje dobivene informacije.

Ja poruke su izvrstan način da dijete izrazi vlastite želje, potrebe i emocije. Na taj način stvara se privrženost kojom dijete postiže kvalitetno socijalno ponašanje. Kada djeca

međusobno komuniciraju ne smeta im prisutnost nepoznatih osoba što nam govori da su usredotočena u interpersonalnoj komunikaciji (Kulinxa, 2010).

Grupa istraživača u Kaliforniji pod nazivom Palo Alto utemeljila je 1967. suvremenu znanstvenu disciplinu koja se bavi interpersonalnom komunikacijom, a zove se interpersonalna komunikologija. Ona se bavi direktnom, primarnom, neposrednom, licem u lice komunikacijom među ljudima, za razliku od opće komunikologije koja se bavi masmedijskom, žurnalističkom, organizacijskom, javnom, masovnom sekundarnom i indirektnom komunikacijom (Watzlawick, Beavin Bavelas i Jackson, 2011).

Intrapersonalnu komunikaciju možemo objasniti kao unutarnji razgovor, odnosno razgovor osobe same sa sobom. Odrasli, pa i djeca često razgovaraju sami sa sobom. Kvalitetan odgajatelj djecu treba usmjeriti ka intrapersonalnoj komunikaciji u nekim njima možda zahtjevnim situacijama da bi sami sebe znali ohrabriti i na taj način savladati određene prepreke (Reardon, 1998; prema Jukić, Nadrljanski, 2015.)

Odgajatelj intrapersonalno komunicira samom pripremom za radni dan. Vođenjem evidencije, bilježenjem vlastitih zapažanja i analizom istih preispituje svoja djela i odluke. Monolog je najčešći primjer intrapersonalne komunikacije. Takvim načinom komuniciranja svaki pojedinac može sam sebe bolje upoznati, shvatiti zašto nešto radi baš na sebi svojstven način. Loša strana ove komunikacije može biti konstantno propitkivanje svojih poteza i konačno neprihvatanje svoje личности. Ljudi se više koriste interpersonalnom nego intrapersonalnom komunikacijom (<https://sites.google.com/site/ucenicakatarinacupovic/3-intrapersonalna-komunikacija>).

2 KOMUNIKACIJA U DJEČJEM VRTIĆU

„Komunikacija, međusobno poštivanje, prihvaćanje razlika i interesa djece - temelj je dobrog odnosa.“

(Hansen i sur., 2001, str. 31)

Ako se sada fokus usmjeri na područje odgoja i obrazovanja djeteta, nema sumnje da je najvažnija karika u obrazovnom procesu djeteta roditeljska skrb, komunikacija roditelja i djeteta. Idealno bi bilo da dijete raste u obitelji okruženoj roditeljskom skrbi, u društvu braće i sestara. Ova, idilična slika bila je moguća prije industrijske revolucije kada nije bilo vrtića i kada su djeca cijelo vrijeme bila kod kuće pod nadzorom ostalih članova obitelji (Sommer, 2012).

U skladu s novonastalim okolnostima, današnji su roditelji zaokupljeni poslom kako bi osigurali potrebe obitelji, manje je vremena za druženje s djetetom (djecom). Stoga je logična zamjena za roditeljski dom i roditeljsku skrb ustanova u kojoj dijete (djeca) boravi dok su roditelji zauzeti poslom na svojim radnim mjestima (Sommer, 2012).

Ovaj odnos odražava bit komunikacijskih procesa u institucijama u kojima se dijete prvi put suočava sa zajednicom u kojem se primjenjuju neka nova pravila u odnosu na život u kući (DeLay i dr., 2015). Skup pravilnog pristupa roditelja i odgojitelja djetetu, komunikacija roditelja, odgojitelja i brige o djeci, od presudne je važnosti za daljnji razvoj djeteta. Dijete koje dolazi iz zdrave, neopterećene obitelji u kojoj raste s ljubavlju i pažnjom lakše se prilagođava novim pravilima života zajednice.

Suprotno tome, dijete koje u kući nosi frustraciju iz različitih razloga, imat će velike poteškoće u prilagodbi. Takvoj djeci potreban je odgovarajući pristup obrazovanog odgojitelja koji će primjenom stečenih znanja omogućiti djetetu da se lakše uklopi u zajednicu (DeLay i dr., 2015).

Važna komponenta je komunikacija s djecom, naporan rad na *otvaranju* introvertnog djeteta. Dijete je u središtu svih procesa komunikacije u predškolskim ustanovama.

Ako se promatra dolazak u vrtić iz perspektive djeteta, prvi posjet vrtiću za njih je nasilno odvajanje od roditelja. Dakle, od okoline roditelja u kojoj se osjećaju sigurno, prelaze u novi prostor gdje su odjednom okruženi strancima (Sommer, 2012).

Razumljivo je da dijete u tim okolnostima doživljava frustracije koje se mogu pokazati u različitim oblicima promjena ponašanja i raspoloženja (energični prosvjed, plač i povlačenje, uskraćivanje komunikacije s odgojiteljem, odbijanje hrane, grčevito držanje predmeta koji su povezani s kućom, ne spavanje, izražavanje bijesa i neposluha novim uvjetima, agresivnost prema okolini...). Prirodno je da dijete u tim, njemu stresnim situacijama teško komunicira. Tada kompetentan odgojitelj mora oslušivati neverbalnu komunikaciju djeteta i svojim djelovanjem stvoriti ugodno i pozitivno ozračje.

Prvi dani boravka djeteta u vrtiću stresni su za djecu i roditelje, a naravno i za odgojitelje. Budući da je vrtić zamjena kućnog i obiteljskog okruženja, odgojitelj mora razviti osjećaj sigurnosti i pripadnosti novoj obitelji, to jest vrtiću. Zadaća je dječjeg vrtića stoga osigurati sigurno i stabilno okruženje, ozračje koje razumije, prihvaća i podržava djetetove osjećaje (Sindik, 2008).

Prilikom razmatranja komunikacije u dječjem vrtiću, ključno je uzeti u obzir potrebe sudionika koje se zadovoljavaju u istoj. Upravo je prethodno i navedeno - da je komunikacija interpersonalno zadovoljavanje potreba koja ne isključuje druge u nijednom pogledu. Komunikacijska kompetencija označava ostvarivanje relacijskih i osobnih ciljeva sudionika koje realiziraju samostalno ili zajedno s ostalim sudionicima (Sindik, 2008).

Waclavekova pravila o komunikacijskom procesu (prema Sindik, 2008):

- Nemoguće je ne komunicirati.
- Svaka komunikacija ima sadržajni i odnosni aspekt.
- Karakteristika odnosa je određena interpretacijom komunikacijskog odnosa.
- Komunikacija može biti digitalna (verbalna) i analogna (paraverbalna, neverbalna), može davati poruke o odnosu ili sadržaju.

2.1 Međusobna interakcija djece

U ranom djetinjstvu djeca najčešće komuniciraju kroz igru. Djetetu igra predstavlja pripremu za život. Njome ono eksperimentira, zadovoljava znatiželju, stječe kontrolu nad određenim situacijama i na koncu se kroz igru i obrazuje. Djeca komuniciraju instinktivno, koriste svoju maštu i kreativnost. U jasličkoj dobi dječja komunikacija usmjerena je osjetilno i vlastitim tijelom. Oko druge godine dijete počinje biti svjesno sebe (*sebstvo*) i ta svjesnost im pomaže širiti maštu, znatiželju i želju za istraživanjem i komuniciranjem (Masheder, 2002).

Kroz igru djeca međusobno najbolje komuniciraju. Ona im pomaže riješiti problem i nesuglasice, povezati se i ostvariti prijateljstva. Njihova komunikacija se razvija kroz igru od početnih imitacija do podjele uloga. Najbolji vid komunikacije među djecom ostvaruje se kroz simboličku igru. Ona je preduvjet za razvoj svih dječjih sposobnosti. Za djecu igra predstavlja veliko zadovoljstvo, ona im omogućuje spoznajno, fizičko i emocionalno sazrijevanje. Djeca se igraju oduvijek, igra im je urođena (<http://ordinacija.vecernji.hr/budi-sretan/sretno-dijete/simbolicka-igra/>).

Nesumnjivo bitan aspekt komunikacije u vrtiću čini interakcija među djecom. Dakako, potrebno je spoznati da se radi o spontanoj i nekontroliranoj komunikaciji koja razvija kognitivne funkcije i potiče socijalizaciju što je presudno u zdravom mentalnom razvoju djeteta (Kandel, 1978, str. 84).

Unutar tipičnog vrtića djeca imaju dovoljno mogućnosti odabrati s kim bi željela komunicirati. Promatrajući dvoje djece koja su odabrala jedno drugo za igru moguće je zamijetiti međusobnu sličnost u određenim značajkama. Ova sličnost može dijelom biti rezultat utjecaja vršnjaka u vrtiću. Djeca često preuzimaju tuđi način komuniciranja, najčešće od najboljih prijatelja. Kopiraju, odnosno imitiraju njihov način govora, geste i pokrete (Kandel, 1978).

Djeca u predškolskoj dobi osjetljiva su na utjecaj vršnjaka. To upućuje na mogućnost potrebe kontinuirane podrške odgojiteljima kako bi razumjeli i obogatili vršnjačke interakcije djece u svojim vrtićima. To je iznimno značajno jer mnoga djeca predškolske dobi prvi put uče kako se snalaziti u odnosima s vršnjacima u zajedničkom prostoru. Odgojitelji i roditelji mogu biti izvor za poučavanje djece kako najbolje komunicirati i surađivati s vršnjacima. To bi zauzvrat moglo više djece potaknuti na vršnjačke interakcije koje podržavaju učenje. Odgojitelji također mogu razdvojiti grupe vršnjaka u vrtiću koje potkopavaju učenje ili raditi

na promjeni zajedničkog ponašanja grupa koje ometaju i narušavaju dobru komunikaciju, igru i učenje u grupi. Pravila i norme u vrtiću mogu također izravno utjecati na prirodu vršnjačkih interakcija (DeLay i sur., 2015).

Predškolska djeca počinju razgovarati punim rečenicama koje su gramatički ispravne. Mogu imati poteškoća s pričanjem priča u ispravnom redoslijedu, ali slijed događaja u priči postaje puno lakši oko 6. godine. Vole razgovarati o svojim prošlim iskustvima. Eksperimentiraju s pretvaranjem, maštom i igrom, a ponekad govore i o imaginarnim iskustvima (DeLay i dr., 2015).

U ovoj dobi djeca počinju prepoznavati vezu između izgovorene i napisane riječi. Često prepoznaju prometne znakove i znakove restorana, a da im se ne kaže što doslovno govore. Predškolska djeca često razgovaraju sami sa sobom kad se igraju i rade na zadacima poput zagonetki ili umjetničkih aktivnosti. Roditelji i odgojitelji dužni su prepoznati ove znakove i potaknuti djetetove napore u komunikaciji (DeLay i dr., 2015):

- Postavljanje pitanja o prošlim događajima; istraživanje detalja i pružanje nove riječi za poboljšanje opisa iskustava (npr., "S kime ste se danas igrali? Što ste radili zajedno?").
- Poticanje da razgovaraju o svojim osjećajima - i pozitivnim i negativnim - i razgovaraju o mogućim uzrocima tih emocija.
- Stvaranje mogućnosti da se bave maštom i pretvaraju da se igraju, bilo sami ili s prijateljima (npr. pretvarajte se da se kupate, bebe u domaćinstvu ili igraju astronauta).
- Predškolskoj djeci treba pružiti mogućnosti da iskuse vezu između izgovorene i napisane riječi (npr. označite poznate dijelove fizičkog okruženja, neka vam djeca pričaju i zapisuju, dopustite djeci da sami pišu svoje priče ili zahvalnice, neka djeca sakupljaju predmete iz okoline koji uključuju riječi koje mogu čitati).
- Kad razgovaraju sami sa sobom, to im govori da se usredotoče na ono što rade.

2.2 *Komunikacija odgojitelja i djece*

Odgojitelj je sljedeća karika nakon roditelja u odgojno-obrazovnom procesu djeteta. Odgojitelju pripada temeljna i vrlo odgovorna uloga, *surogat roditelj* za zaposlene roditelje jer oni zbog puno obaveza imaju manje vremena za druženje s djetetom (Vivodinac, 2008).

Svakako, u odgojno-obrazovnom procesu u vrtiću sudjeluju i ostali sudionici: psiholog, pedagog, edukacijski rehabilitator, logoped i drugi koji su važni za odgoj djeteta (pomoćnik, kuhari, ostalo osoblje), dakle svi odgovorni za postizanje složene misije u odgoju djece (Jinnah i Walters, 2008).

Dječji novi dom postaje predškolska ustanova (vrtić) u kojoj odgojitelj preuzima roditeljsku moć i postaje zamjenski roditelj za skupinu djece te mu je povjereno njihovo obrazovanje i njega (Saracho, 2004).

U vrtiću djeca često koriste neverbalnu komunikaciju. Mlađa djeca koriste pokrete i geste i na taj način se obraćaju odgojitelju. Kada je dijete pospano često može dodirivati odgajatelja (povlačiti ga za uši, kosu), ako je nervozno trlja oči rukama. Ako dijete nešto boli a ne zna pokazati što, može samo sebe udarati i plakati i na taj način komunicirati i izraziti svoje emocije. Dječje držanje za ruku odrasloga njemu predstavlja znak sigurnosti. Vrtićka djeca često žele držati odgojitelja za ruku. Svako dijete ima sebi karakteristične neverbalne pokrete. Odgojitelj je taj koji ih mora znati prepoznati i na njih odgovoriti (Peteh, 2018).

Kada dijete progovori, razgovor s njim je glavni način komunikacije, najbrži način da se utaži dječja znatiželja, razvije socijalizacija, stvori bliskost, ali i riješe problemi u procesu odgoja i obrazovanja. Djeca imaju veću potrebu za razgovorom od odraslih. Tu želju za komunikacijom ne pokazuju u toj mjeri prema drugoj djeci koliko žele stalno razgovarati s odgojiteljem. Djeci nedostaju roditelji i komunikacija s bližnjima pa je silno žele ostvariti preko odgojitelja. Žele mu ispričati svoje potrebe, želje, ono što ih veseli ili pak rastužuje. Odgojitelj mora svakodnevno biti otvoren za takav vid komunikacije i dopustiti djeci da mu se obrate (Peteh, 2018).

Odgojitelj osim izravno, s djecom komunicira kroz razne aktivnosti, odnosno igru i zadatke. U tim aktivnostima odgojitelj ne smije imati konzervativan pristup komunikaciji. Ne smije biti isključiv po pitanju točnih – netočnih odgovora, mora biti otvoren za kritičko raspravljanje, dijalog i više pogleda na moguća rješenja. Djetetu se mora dopustiti da

komentira, objašnjava, opisuje i zamišlja čime se intelektualno i kreativno razvija. Bit dobre komunikacije između odgojitelja i djeteta je osluškivanje dječjih interesa te zajedničko osmišljavanje aktivnosti (Šagud, 2015).

Ciljevi u predškolskoj ustanovi su mnogi, a odgojitelji su odgovorni za postizanje ciljeva "koliko je to moguće" (Jinnah i Walters, 2008). Ciljevi učenja i razvoja djece u predškolskom uzrastu su ukratko:

- biti u stanju razlikovati nijanse značenja u pojmovima,
- razviti sposobnost slušanja, razmišljanja i izražavanja vlastitih stavova,
- razviti upotrebu govornog jezika, rječnika i pojmova, postavljanje pitanja i komuniciranje s drugima,
- razviti zanimanje za pisani jezik, razumjeti simbole, slike, tekstove i različite medije i da razviju svoje kreativne sposobnosti.

Za dječju komunikaciju od velike su važnosti pitanja koja postavljaju odraslima ili drugoj djeci. Dobiveni odgovori djeci su iznimno važni jer na osnovu njih stvaraju sliku svijeta koji ih okružuje. Nerealno je očekivati da odgojitelj zna odmah odgovore na sva dječja pitanja, ali treba reći djetetu da će se potruditi pronaći odgovor. I obećanje treba održati.

2.3 Uloga roditelja u predškolskom obrazovanju

Roditelj je prva i najvažnija karika u odgoju djeteta. Za djetetovu emocionalnu stabilnost i pravilan razvoj najvažnije je da roditelji uspostave pravilnu komunikaciju s djetetom od njegovih najranijih godina. Toplo obiteljsko okruženje u domu, skladni roditeljski odnosi, odnosi među braćom i sestrama i ostalim članovima obitelji (bake i djedovi) doprinose pravilnom razvoju djeteta, bez stresa i frustracije (Guralnick, 1989).

Odlazak djeteta u vrtić prvi stres za dječju psihi, zbog čega roditelji trebaju biti spremni na tu prekretnicu u djetetovom životu. U prvom redu, bitno je da njihov pozitivan stav prema vrtiću i povjerenje u odgojitelje. Potrebno je skratiti boravak djeteta u vrtiću prve dane. Bitna je uključenost roditelja u sve aktivnosti vezane uz vrtić i uspostavljanje preciznog ritma dolaska i odlaska iz vrtića. U periodu adaptacije potrebno je omogućiti djetetu da donosi svoje igračke, dudu, bočicu, odnosno stvari koje podsjećaju dijete na toplinu doma (Guralnick, 1989).

Razdoblje prilagodbe djeteta je različito i ovisi o dobnoj skupini. Lakša prilagodba je djeci starijih skupina. Iznenadno odvajanje od kuće dijete tumači kao izdaju. Često reagira bijesom, neodobravanjem i agresijom, regresivnim ponašanjem (puzanje, mokrenje u krevet, itd.). Na sve ove mogućnosti roditelj bi trebao biti spreman odgovoriti im jačom naklonošću, razgovorom i racionalizacijom, naravno do one mjere koja je djetetu razumljiva (Foy i Mann, 2003).

Prije vrtića dijete se treba pripremiti i navikavati na odvajanje od roditelja. Povremeni posjet vrtiću, promatranje djece u igri, razgovor s osobljem i upoznavanje s ustanovom olakšat će odvajanje. Korisno je dijete povremeno ostaviti kod bake i djeda ili ljudi koji su djetu bliski nekoliko sati ili cijeli dan kako bi se dijete naviklo na povremeno odvajanje od roditelja. Foy i Mann (2003) također ističu da je vrlo važno izgraditi odnos povjerenja i uzajamnog poštovanja s odgojiteljima, pravilnu komunikaciju i suradničko partnerstvo, jer su svi oni usmjereni prema zajedničkom cilju - uspješnoj prilagodbi djeteta novim okolnostima.

Kako bi programi za odgoj i obrazovanje u ranom djetinjstvu bili učinkovitiji, a njihov utjecaj na djecu trajniji potrebno je uključiti roditelje djece u zajednički rad na promicanju istih ciljeva (Bronfenbrenner, 1989).

Roditelji se često žale da ih djeca ne slušaju ili da ne žele s njima razgovarati. Djeca ponekad roditelje jednostavno ne razumiju jer ih smatraju kompliciranima i dosadnima. Potrebno je prilagoditi roditeljsku komunikaciju zahtjevima djece. Djeca vole izravno i jednostavno komuniciranje. Umjesto da ih slušaju, roditelji djeci često drže *predavanja* i govore njima nepoznatim jezikom. Djeca žele kratku, slikovitu, sažetu i iskrenu komunikaciju. Roditeljska uloga je razgovorom pripremiti dijete na moguće izazove u vrtiću, biti mu podrška i kvalitetan uzor (Brajša, 2003).

U praksi je do početka 90-ih partnerstvo u odnosu vrtić-obitelj više bilo iznimka nego pravilo. Danas se situacija polako mijenja na bolje. Viša razina uključenosti roditelja u odgoj i obrazovanje djeteta ne dešava se zbog zakona i propisa, nego i zbog jednostavne spoznaje da su roditelji najbolje upoznati sa svim karakteristikama svog djeteta.

Dobra komunikacija između odgojitelja i roditelja preduvjet je za kvalitetnu skrb i obrazovanje male djece. Rastom djeteta, obiteljska briga i komunikacija u obitelji proširuje se uglavnom i na vrtić i/ili predškolu te nastaju neki novi komunikacijski odnosi (DeLay i dr., 2015).

Prema DeLay i suradnicima (2015), ako se ovi komunikacijski odnosi promatraju s roditeljskog stajališta („brine li se odgojitelj o mom djetetu na način na koji ja to radim“, „kako će razumjeti njegovu osobnost i njegove potrebe“, „hoće li imati strpljenja s mojim djetetom“, „kako će izgledati zajedno s mnogo druge djece“, „hoće li to moje dijete konačno prihvatiti“, „hoće li s djetetom biti dobro u novom okruženju“), jasno je koja je odgovornost odgojitelja, kao i poteškoće s kojima će se susretati tijekom odgoja djece. Da bi odgovorili složenim zahtjevima roditelja, odgojitelji će koristiti odgovarajući oblik komunikacije kako bi postigli skladan odnos, s komunikacijom kao temeljnim obilježjem uzajamnog povjerenja i razumijevanja.

Predškolski odgoj u Hrvatskoj sedamdesetih godina dobiva prvi odgojno-obrazovni program rada u vrtićima u kojem je naglasak na funkciji vrtića kao instituciji za odgoj i obrazovanje djece predškolske dobi. Navedena funkcija je prema Miljak (1995) imala za cilj podići razinu značajnosti vrtića kao odgojno-obrazovne institucije, a manje kao socijalno-zaštitne. Time je značajno podignut ugled vrtića i struke odgojitelja. Pod utjecajem globalnih promjena, organizacija odgojno-obrazovnog procesa u vrtićima postaje značajno fleksibilnija. To doprinosi promjenama, kako u teoriji tako i u praksi upravljanja predškolskim obrazovanjem.

U međusobnu suradnju između odgojitelja i roditelja potrebno je s obje strane uložiti puno povjerenja, tolerancije, objektivnosti, poštovanja te uložiti zajedničke napore u rješavanju eventualnih problema u razvoju i odgoju djeteta (Ljubetić, 2007).

Iznimno je bitan partnerski odnos roditelja i odgojno obrazovne ustanove. Da bi se stvorili realni uvjeti za napredak i razvoj djeteta bilo bi dobro poznavati uvjete u kojima je dijete raslo prije polaska u vrtić. Roditelji, odgojitelji i svi sudionici odgojno-obrazovnog procesa trude se ostvariti kvalitetnu suradnju u korist djeteta. Dijete to prepoznaje i u njemu jača osjećaj povjerenja, sigurnosti i vlastite vrijednosti. Bitna je stalna komunikacija sa svih strana, razmjena informacija i stvaranje partnerskih odnosa. Toj interakciji roditelja i prvenstveno odgojitelja svjedoči dijete te se i samo kroz nju razvija socijalno i emocionalno. Partnerstvo i suradnja s roditeljima može se ostvariti kroz roditeljske sastanke, radionice, opuštena druženja i individualne razgovore. Osim usmeno, komunicirati s roditeljima može se i pismeno. U svakom vrtiću postoji *kutić za roditelje* u vidu panoa ili plakata gdje se roditelj može informirati o trenutnim aktivnostima, radovima i ciljevima skupine (<http://vrticdidi.hr/hr/za-roditelje/roditelji-i-vrtic/partnerski-odnos-roditelja-i-vrtica>).

3 KOMUNIKACIJSKI IZAZOVI I PROSTOR ZA UNAPRJEĐENJE U PREDŠKOLSKOM OBRAZOVANJU

Kao što je navedeno, riječi, verbalna komunikacija temelj su svake komunikacije, uključujući i djecu predškolskog uzrasta, od kojih neka još uvijek uče govoriti. Pravilna verbalna komunikacija traži miran pristup djetetu, jednakost odgojitelja prema drugoj djeci u vrtiću (ne favoriziranje jednog djeteta, da se drugo ne bi osjećalo zanemareno) i konačno individualni pristup, ako je potrebno (npr. djeca s posebnim potrebama) (Miljak, 1995).

Osim toga, redovita komunikacija, prema psihološkim podjelama, uključuje i neverbalnu komunikaciju („govor tijela“) i paraverbalnu komunikaciju (način govora, izrazi lica, ton glasa). Poput odraslih, i djeca vrlo dobro razumiju sva tri oblika komunikacije, tako da odgojitelj u svom radu mora obratiti izuzetnu pažnju u sva tri oblika (ne)izravne komunikacije s djetetom.

3.1 *Kako pravilno komunicirati s djecom predškolske dobi?*

Ako se odgojitelj bavi nekim drugim poslom (npr. pripremom radnih bilježnica ili druge aktivnosti) i dijete je progovorilo, odgojitelj bi trebao prestati raditi i posvetiti mu punu pažnju. To znači, ne uz neki drugi posao, potrebno je pogledati dijete u oči, strpljivo čuti njegovo pitanje ili komentar (Sindik, 2008).

Govor tijela - geste koje odaju nestrpljenje (tapkanje olovkom, prekid razgovora, čuvanje djeteta, neslušanje...) i želja da se što prije razgovor završi, dovode do loše komunikacije između odgojitelja i djeteta. Povišeni glasovi u razgovoru s djetetom, prijeteći izraz (paraverbalna komunikacija) u startu eliminiraju djetetovu želju za komunikacijom. Treba napomenuti da dijete tijekom cijelog boravka u vrtiću procjenjuje odgojiteljevu osobu, osobnost, način komunikacije, a vrijedi i obrnuto, jer na sličan način odgojitelj procjenjuje djecu u ponašanju i usvajanju znanja (Sindik, 2008).

Najvažniji dio uspješne adaptacije djeteta na vrtić čine odgojitelji (Sindik, 2008). Tijekom razdoblja prilagodbe odgojitelj mora omogućiti da zajedno s roditeljima prepoznaju individualne potrebe svakog djeteta. Također, kao znak dobrih komunikacijskih odnosa dijete

treba prihvatiti odgojitelje, kroz njihove aktivnosti. Odgojitelji nadgledaju, promatraju dijete tijekom boravka u vrtiću, bilježe, planiraju aktivnosti i dizajniraju dječju sobu za učenje, igru i druge aktivnosti.

Kompetentan odgojitelj uvijek mora poticati komunikaciju s djecom. Od presudne je važnosti dječje povjerenje koje odgojitelj mora zaslužiti ili zadržati. Ako dođe do problema u komunikaciji i odgojitelj smatra da nije u stanju problem riješiti razgovorom može se poslužiti komunikacijom kroz posredništvo s lutkom, pričom, likovnim izričajem, glazbom i drugim aktivnostima. Bajkama, pričama i basnama odgojitelj može uspostaviti odličnu komunikaciju, prenijeti djeci poruku na zabavan i kreativan način. Djeca su ponekad nemirna, razdražena ili im je jednostavno dosadno. Pričanjem priča djeca se usredotočuju na ono što odgojitelj govori pa ih se na taj način može umiriti i skrenuti im pažnju. Pozitivan aspekt komuniciranja kroz priče je taj da se dijete poistovjećuje s pozitivnim likovima u priči. Po uzoru na likove želi biti bolji, uredniji, hrabriji. Kroz priču može im se prenijeti utjeha i mir. Odgojitelj može potaknuti komunikaciju i pomoću lutke. U zastoju komunikacije između odgojitelja i djeteta, lutka može biti odličan posrednik. Njoj se lakše povjeravaju, oslobađaju svoje emocije, razgovaraju s njom, naređuju joj. Lutka im dopušta da komuniciraju u svom imaginarnom svijetu i na taj način riješe problem. Odgojitelj može poticati dijete i na komunikaciju kroz likovnu i glazbenu umjetnost. Likovnim radovima, odabirom boja i tehnika možemo puno saznati o djetetovu trenutnom stanju. Kada slušaju glazbu koja im odgovara, djeca odmah počnu plesati i na taj način oni komuniciraju i izražavaju se. Slušanjem glazbe djeca se mogu umiriti ili pak potaknuti na razgovor. Odgojitelj mora prepoznati pravilan način komunikacije s djetetom u rješavanju problema odgojno-obrazovnog procesa (Peteh, 2018).

Ključni je trenutak u odnosu odgojitelj-dijete da sve ono što dijete prolazi u vrtiću prenosi roditeljima, ili neovisno o njihovim spontanim pripovijedanjima, roditelji detaljno ispituju o (svakodnevnom) boravku u vrtiću i događajima (odnos odgojitelja prema djetetu, drugoj djeci, i sl.). Povišen glas odgojitelja ili neki drugi oblik kažnjavanja djeteta (grubo rukovanje, guranje, ignoriranje) može dovesti do vrlo loše komunikacije između odgojitelja i djeteta (Sindik, 2008). Iz takvih, narušenih odnosa, naknadno će vjerojatno uslijediti loša komunikacija između roditelja i odgojitelja, jer svaka promjena u odnosu između komunikacije djeteta i odgojitelja signalizira roditeljima da nešto nije u redu.

Da bi postigli uspješnu komunikaciju s djecom odgojitelji moraju mijenjati i unapređivati svoju odgojno-obrazovnu praksu. Od ključne je važnosti spremnost na samorefleksiju i preispitivanje svojih odluka i postupaka. Prepoznavanjem dječjih potreba odgojitelj ih uspješnije zadovoljava, kreira bolje radne uvjete i podiže kvalitetu vlastitog rada (Vivodinac, 2008).

3.2 Važnost obiteljskog odgoja u komunikaciji djece predškolske dobi

Roditelji u odgoju svoje djece koriste komunikacijske oblike koje su koristili njihovi roditelji. Roditelji koji su odrasli kao jedinci, nesvjesno su prihvatili obrasce iz svojeg djetinjstva i mladosti te ih gotovo identično prenose svom djetetu (Jinnah i Walters, 2008).

Danas, zbog ekonomske situacije u društvu, roditelji nerado imaju još jedno dijete, a kamoli još više: dijelom iz konformizma, ali više iz ekonomskih razloga. U obiteljima s jednim djetetom, vrtić je zamjena za veliku obitelj i kao takav je neophodan u obrazovanju pojedinca (Sommer, 2012). Budući da su zbog brige i izolacije djeca u takvim obiteljima prepuštena samo roditeljima, usamljena su i željna druženja s drugom djecom. Druženje s drugom djecom stvara okruženje u kojem se dijete normalno razvija, ostvaruje komunikacijske odnose s djecom vlastite dobi, a kroz igru s drugom djecom osjećaj zadovoljstva i sreće (Sommer, 2012).

Jedinci koji su zbog prevelike skrbi roditelja izolirani od redovitog druženja s ostalom djecom podsvjesno su usamljena i nezadovoljna, jer je dan u kući jednoličan.. Zato je vrtić doista rješenje za njihovu situaciju te postulacija vrtića, koja je osnovana još 1840. godine od strane Frobela (Connel, 2000) ostaje vrlo aktualna i danas, naravno, u novim, modernim uvjetima.

3.3 Pravilan odnos u komunikaciji prema djeci predškolske dobi

Komunikacija je društvena aktivnost koja se temelji na interakciji i sredstvima za razmjenu iskustava, osjećaja i aktivnosti (Saracho, 2004). Temelji se na sudjelovanju i

uzajamnosti. Potreba za funkcionalnom komunikacijom presudna je za djetetovo zdravlje i dobrobit.

Interakcija između roditelja i djeteta (majka – dijete i otac – dijete) započinje već pri rođenju (Brodin, 2018). Rana interakcija je presudna za razvoj djeteta (Horowitz, 2005). Glavni razlog tome je što ne postoji nijedno drugo razdoblje u djetinjstvu koje sadrži toliko učenja kao prvih pet godina u životu.

Međutim, mnoga djeca trebaju potporu da bi razvila svoju komunikaciju, identitet i kreativnost, a naglasak bi trebao biti na usmenim jezičnim iskustvima, koja će djeci pomoći da naučiti i razumjeti odnos između govornog i pisanog jezika (Saracho i Spodek, 2007).

Socijalna interakcija (i receptivna i izražajna), jezična iskustva i aktivnosti te sudjelovanje u različitim kulturnim skupinama promovirat će dječju komunikaciju (Evans i Jones, 2007).

Radi održavanja pravilnog odnosa s djecom, roditelji i odgojitelji, provodeći vrijeme s djetetom, trebaju se pridržavati sljedećih predložaka u ponašanju koje ističu Jinnah i Walters (2008):

- Redovito razgovarati s djetetom - eventualno introvertno dijete treba naučiti razgovarati, potaknuti ga na razgovor, izbjegavati razgovor odgovorima da i ne.
- Zvati dijete imenom - ako ga roditelj ili odgojitelj zove imenom, dijete tu intimu tumači s osjećajem odgovornosti, suprotno anonimnoj komunikaciji koja znači ravnodušnost.
- Pogledati dijete u oči: izravan pogled znači da vas zanima (ne predugo, jer fiksni pogled postiže suprotan učinak, način promatranja znači ravnodušnost ili njegovo odsustvo).
- Dodir ruke, dodir djetetove kose: intimnost, predanost, *nagrada* za izvršeni zadatak.
- Dikcija, glasovni tonalitet glasa, izraz lica - blag mirni glas, bez povišenih tonova, umirujući izraz lica.
- Kratka, jednostavna komunikacija, razumljive riječi.
- Ponavljanje - ponovite zahtjev ako budete ignorirani.
- Nagradite ga (nagrada po vašem izboru) ako ispunjava vaša očekivanja.
- Oduzeti mu nagradu ako ne ispuni zadatak. Naučiti ga osnove pristojnosti, "molim" i "hvala" – obavezni su u komunikaciji.
- Ukažite na pogreške, razgovarajte o učinjenom.

3.4 Diferencijalna analiza pristupa komunikaciji

Postoje razne metode koje se mogu koristiti za poticanje dječjeg jezičnog razvoja. Posebno je potrebno usredotočenje na čitanje naglas i pripovijedanje kao alat za poticanje komunikacije. U skladu s mnogim istraživačima, društvena igra, uključujući čitanje naglas i pripovijedanje priča, jedan je od najvažnijih načina za poticanje pismenosti djece, odnosno govora i jezičnog razvoja (Sommer, 2012).

Dobro je poznato da djeca s lošim komunikacijskim vještinama mogu razviti svoj aktivni i pasivni rječnik ako dobiju pravu vrstu podrške (Hargrave i Sénéchal, 2000). U ovom slučaju "pravo" znači individualno prilagođeno. Čitanje naglas tako se može smatrati alatom za poboljšanje komunikacije. Jedna od uloga predškolskih odgojitelja je promatranje dječjih komunikacijskih sposobnosti na temelju sposobnosti svakog djeteta. U mnogim se zemljama smatra da predškola ima kompenzacijsku ulogu za djecu koja ne dobivaju potporu iz neposrednog okruženja, tj. iz svojih domova.

Djeca usporenog jezičnog razvoja mogu sustići vršnjake i povećati svoje komunikacijske vještine, a kasnije i pismenost ako dobiju podršku. Također je očito da djeca s brojnim čitateljskim iskustvima iz različitih medija i iz okruženja u kojima su roditelji bili uključeni u njihove čitalačke aktivnosti imaju veću fonološku svijest, šire znanje o slovima i širi rječnik u odnosu na djecu koja ne dobivaju ovu potporu (Foy i Mann, 2003).

Saracho i Spodek (2007) proveli su istraživanje i ukazali da bi učinkovit jezični program trebao uključivati receptivne (slušanje i čitanje) i izražajne (govor i pisanje) aktivnosti. Izjavili su da bi naglasak u predškolskoj dobi trebao biti na usmenom jezičnom iskustvu i naglasili da se jezik razvija u kulturnom kontekstu u interakciji s odraslima i vršnjacima. Aspekti koji utječu na kvalitetu obrazovanja su, na primjer, obrazovano i kompetentno osoblje, dovoljno vremena za pedagoško planiranje i praćenje, male dječje skupine, dovoljan broj odgojitelja, pozitivno fizičko i psihičko okruženje. Ostali su aspekti npr. učinkovit sustav vrijednosti, koristan kurikulum i inkluzivno obrazovanje. Kvaliteta predškole važna je za učenje djece i od vitalnog je značaja za promicanje učenja djece. Što više djeca nauče u ciljnim područjima (npr. komunikacija), to će se više razvijati, a to je neophodno za njihov budući život.

4 ZAKLJUČAK

U svrhu razumijevanja važnosti učinkovite komunikacije u ranim godinama, bitno je sagledati razvoj jezika i komunikacijskih vještina. Komunikacija započinje od rođenja između dojenčeta i majke budući da i bebe komuniciraju od rođenja: zvukovima (plač, gugutanje, cviljenje), izrazima lica (kontakt očima, smiješak, grimasa) i gestama tj. pokretima tijela (kretanje nogu u uzbuđenju ili nevolji).

Uzvrćajući osmijeh djetetu ili odgovarajući na njegove vapaje, potrebe i želje, odgojitelj u ranom djetinjstvu potiče dijete na interakciju. Reagiranje na potrebe djeteta šalje poruku da su njegovi pokušaji komunikacije shvaćeni i da se na njih reagira, što će potaknuti dijete da pošalje više signala. Da bismo pokazali važnost rane komunikacije između djeteta i njegove okoline, bitno je razumjeti kako učinkovito komunicirati s djetetom koje se razvija te mu omogućiti iskorištavanje svih njegovih kapaciteta.

U radu je glavno nastojanje bilo fokusirati se na mogućnosti koje poboljšana komunikacija daje te naglasiti važnost komunikacijskog procesa u predškolskim odgojno-obrazovnim ustanovama. Komunikacija s predškolskom djecom je osnova posla odgojitelja i time važan dio djetetovog cjelovitog razvoja. Upravo stoga, zaključak je da unaprjeđenjem komunikacije odgojitelja, ali i roditelja, djeca dobivaju prostor za holistički razvoj koji će im značajno pridonijeti u budućim životnim izazovima.

LITERATURA

- Adler, R., & Towne, N. (1978). *Looking out/Looking in*. New York: Holt, Rinehart and Winston,.
- Anić, V. (1991). *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.
- Bavčević, T. (2016). Interpersonalna komunikacija u edukaciji - analiza i sistematizacija pravaca istraživanja. *Croatian Journal of Education*, 18(4), 1201-1233.
- Berko, R. M., Wolvin, A. D., & Curtis, R. (1993). *This Business of Communicating, Fifth edition*. Melbourne, Australia: WCB Brown & Benchmark.
- Bratanić, M. (1997). *Susreti u nastavi: mikropedagoški pristup*. Zagreb: Školska knjiga.
- Brodin, J. (2018). It takes two to play. 'it takes two to play': Reflections on play in children with multiple disabilities. *Today's Children – Tomorrow's Parents*, 47-48, 28-39.
- Bronfenbrenner, U. (1989). *The ecology of human development: Experiments by design and nature*. Harvard University Press.
- Connel, H. L. (2000.). *The Childcare Answer Book*. Naperville: Sourcebooks Inc.
- DeLay, D., Zhang, L., Hanish, L., Miller, C., Fabes, R. A., Martin, C. L., i dr. (2015). A social network assessment of the impact of relationship building activities on fifth-graders' academic performance. *Manuscript in preparation*.
- Evans, R., & Jones, D. (2007). Perspectives on oracy – Towards a theory of practice. *Early Child Development and Care*, 177(6 -7), 557-567.
- Ford, J., Knight, J., & McDonald-Littleton, E. (2001). *Learning Skills: A comprehensive orientation and study skills course designed for Tennessee Families First Adult Education Classes*. Knoxville: University of Tennessee; Knoxville Center for Literacy Studies.
- Foy, J. G., & Mann, V. (2003). Home literacy environment and phonological awareness in preschool children: Differential effects for rhyme and phoneme awareness. *Applied Psycholinguistics*, 24, 59-88.
- Guralnick, M. J. (1989). Social competence as a future direction for early intervention programmes. *Journal of Mental Deficiency Research*, 33(4), 275–281.

- Hansen, K. A., Kaufmann, R. K., Walsh, K. B. (2001.), *Kurikulum za vrtiće*, Zagreb, Biblioteka Korak po korak.
- Hargrave, A., & Sénéchal, M. (2000). A book reading intervention with preschool children who have limited vocabularies: The benefits of regular reading and dialogic reading. *Early Childhood Research Quarterly*, 15(1), 75-90.
- Horowitz, I. (2005). Concept resolution and development of communication competence in preschool boys with language impairment (Dissertation). Dept. of Woman and child health, The Karolinska Institute, Stockholm.
- Intrapersonalna komunikacija. Preuzeto 11. 9. 2020. s <https://sites.google.com/site/ucenicakatarinacupovic/3-intrapersonalna-komunikacija>
- Jinnah, H. A., & Walters, L. H. (2008). Including Parents in Evaluation of a Child Development Program: Relevance of Parental Involvement. *Early Childhood Research & Practice*, 10(1), 1-7.
- Jones, D. (2007). Speaking, listening, planning and assessing: The teacher's role in developing metacognitive awareness. *Early Child Development and Care*, 177(6 -7), 569-579.
- Jukić, S., & Nadrljanski, M. (2015). *Komunikologija*. Zagreb: REDAK.
- Kandel, D. B. (1978). Homophily, selection, and socialization in adolescent friendships. *American Journal of Sociology*, 84(2), 427-436.
- Kulinxa, G. (2010). Interpersonalna komunikacija u programima ranog djetinjstva usmjerenima na dijete. *Metodika*, 11(21), 240 - 251.
- Lučanin, J. D., & Lučanin, D. (2010). *Komunikacijske vještine u zdravstvu*. Zagreb: Naklada Slap.
- Lunenburg, F. C. (2010). Communication: The process, Barriers, and Improving Effectiveness. *Schooling*, 1(1), 1-11.
- Ljubetić, M. (2007). *Biti kompetentan roditelj*. Zagreb: Mali profesor.
- Miljak, A. (1995). Mjesto i uloga roditelja u suvremenoj humanističkoj koncepciji predškolskog odgoja. *Društveno istraživanje Zagreb*, 4(4-5 (18-19)), 601-612.
- Partnerski odnos roditelja i vrtića. Preuzeto 1. 9. 2020. s <http://vrticdidi.hr/hr/za-roditelje/roditelji-i-vrtic/partnerski-odnos-roditelja-i-vrtica>

- Peteh, M. (2018). *Radost igre i stvaranja*. Zagreb: Alinea.
- Saracho, O. N. (2004). Supporting literacy-related play: Roles for teachers of young children. *Early Childhood Education Journal*, 31(3), 203-208.
- Saracho, O. N., & Spodek, B. (2007). Oracy: Social facets of language learning. *Early Child Development and Care*, 177(6 - 7), 695-705.
- Sindik, J. (2008). Jesu li profesionalci u vrtiću socijalno kompetentni. *Dijete, vrtić, obitelj*, 14(54), 6-11.
- Sommer, D. (2012). *A childhood psychology: Young children in changing time*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Šagud, M. (2015). Komunikacija odgajatelja i djece u igri i strukturiranim aktivnostima. *Školski vjesnik*, 64(1), 91-111.
- Tatković, N., Diković, M., & Tatković, S. (2016). *Pedagoško-psihološki aspekti komunikacije*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
- Vivodinac, Ž. (2008). Djeca suradnici. *Školski vjesnik*, 57, 153-163.
- Watzlawick, P., Bavelas, J. B., & Jackson, D. D. (2011). *Pragmatics of Human Communication: A Study of Interactional Patterns, Pathologies and Paradoxes*. W. W. Norton & Company.
- Zrilić, S. (2010). Kvaliteta komunikacije i socijalni odnosi u razredu. *PEDAGOGIJSKA istraživanja*, 7 (2), 231 - 242.

Izjava o izvornosti završnog rada

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)